

Keresztury Dezso:
Arany János géniusza

A lángelme műveiben újdonságát és varatlanságát szokták ünnepealni; a "kinyilatkoztatászerű" erőt: a szellem csodáját, és a "tüneményeszerű" egyetlenségét: az egyéniség csodáját. Arany költői világa műveltségünk szerkesztésének elemévé vált, olyan természetesen birtokunkká, melyet már alig látjuk szükségnek ápolni. Szellemének puratlansága, alkotásainak újszerűsége nemigen váltak tehát tudatosjái közönségünk körében. Ő maga sem hangszította eredetiségét. Mintaképek tekintélyével támogatotta alá a maga igazát. Átvette magát a nyelv törvényeinek, s mégis, egy magyar költőben sem vott annyi kifejezésbeli merészség, mint benne. A költői művészet mesterének mutatta magát, aki csak a hangzás dísz változataiban, a formák tökéletességében, a képek biztos és eleven rajzában leli örömet, s körben egy nagyarányú, új magyar világot épített fel.

Arany nem a semmiből épített világot magának; a valóság zűrzavaros, ellentétes anyagát formálta át költészetté. A nép világából indult ki, de felhasználta mindazt, amit-mint értékes erőt - a régiségből is kibányászhatott. Bölgoje, "magyarra ringatta"; kötelességstudója hazájában jelölte ki helyét, meggyőződése vott, hogy az igazi költő "az legyen, mi népe". De ennek az elidegeníthetetlen, szilárd magyarságnak birtokában nyugodt biztonsággal engedte a világirodalom nagy szellemeit magára hatni.